

Türkçe Öğretiminde Kaynak Metinlerin Kullanılmasına Uygun Durumların Oluşturulması*

*Mehtap ÖZDEN***

Öz

Dil öğretiminde temel araç olan metinlerin öneminden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada Türkçe kaynak metinlerin dil eğitiminde, kültür ve değerlerin çocuklara aktarılmasında kullanılabilir metinler olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Metinler 14. yüzyıl mesnevîlerinde yer alan kısa hikâyeler olarak belirlenmiştir. Daha sonra kaynak metinler taranmış ve Anadolu sahasında yazılan ilk iki büyük eser *Mantıku't-Tayr* ve *Garîb-nâme* adlı mesnevîlerden metinler seçilmiştir. İki mesnevîden on dört metin seçilmiş, metinlerin eski yazıları da okunarak çeviri yazıları, dil içi çevirileri yapılmış, sözlükleri hazırlanmış ve nesre dönüştürülmüşlerdir. Son olarak da metinler 14. yüzyıl resim sanatını yansıtan resimlerle resimlenmiştir. Metinler bu şekilde hazırlandıktan sonra okunabilirliklerinin anlaşılması için Türkçe eğitimi alanında çalışan uzmanlara, çocuk edebiyatı yazarlarına, Türkçe eğitimi lisans öğrencilerine ve 11-15 yaş arasındaki çocuklara okutulmuştur. Metinlerin psikoloji, sosyoloji, kültür değerleri ve dil eğitimi alanlarındaki yerlerinin belirlenmesi ile çalışma tamamlanmıştır. Mesnevî türü metinlerin Türkçeyi ve Türk kültürünü yansıtmaları ve Türkçe'nin güzel örneklerinden olması sebebiyle dil öğretiminde kullanılabilir olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynak metin, metin hazırlama, metin resimleme, Türkçe eğitimi

Creating Suitable Conditions to Use Resource Texts in Teaching Turkish

Abstract

In this study, which took the importance of texts in language teaching as its starting point, the goal was to demonstrate that resource texts in Turkish were usable in language teaching in conveying culture and values to children. The texts were selected from among the short stories in the 14th century mathnawis. Afterwards, the resource texts were examined, and texts from the mathnawis *Mantıku't-Tayr* and *Garîb-nâme* which were the first two major works written in Anatolia were selected. Fourteen texts were selected from the two mathnawis; the ancient scripts were decoded into current script; intralanguage translations of the texts were done; glossaries were prepared, and the texts were converted into prose. As the final step, the texts were illustrated with pictures that reflected the art of painting in the 14th century. After the texts were prepared in the way described, they were given to experts working in the field of Turkish language teaching, authors of children's literature, undergraduate students in Turkish teacher education departments, and children between the ages of 11-15 to test their readability. The study was concluded after the determination of the texts' relevance in the areas of psychology, sociology, cultural values and language teaching. It was observed that Mathnawi type texts were usable in language teaching as they reflected Turkish and Turkish culture and as they were among the texts that formed the best examples of the use of Turkish.

Keywords: Resource text, Text preparation, Text illustration, Teaching Turkish

* Bu makale, 2009 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanan yazarın doktora tez çalışması ile ilgilidir.

** Dr. Öğretim Üyesi Mehtap ÖZDEN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, mehtapgunes@yahoo.com, mehtapgunes@comu.edu.tr

Giriş

İnsanın yaşamının bütün alanlarında olduğu gibi öğrenme ile ilgili konularda da araç ve gereç olmadan başarı sağlanması mümkün değildir. Dil öğrenmede de bu durum geçerlidir. İnsan için bir iş yaparken kullandığı araç ve gereç ne kadar tanıdırsa o işi yapmaktaki başarısı da o derece artmaktadır. Bu sebeple dil öğrenme ve öğretme çalışmalarında araç ve gereç kullanımı ve kullanılan araç ve gereçlerin tanıdık olması yapılacak çalışmalarda başarıyı getirecektir. Dil öğrenme ve öğretmede yazılı ve görüntülü araç gereçler kullanılmaktadır. Bunlara metin denilmektedir. Metinler insanlar tarafından oluşturulup yine insanlara tecrübelerin, bilgilerin, duyguların aktarılmasında kullanılmaktadır. İnsanlar topluluklar hâlinde yaşamakta en küçük topluluk olan aileden başlayan bu yaşama şekli toplum düzenini oluşturmaktadır. Her toplum birlikte yaşadıklarını birbiriyle ve gelecek nesillerle paylaşmakta ve bunu metinler aracılığı ile yapmaktadır. Türk toplumu için de bu durum geçerlidir ve gerek anadil gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretilirken geçmişte aynı toplumu oluşturan bireylerin bilgi, tecrübe ve duygularının gelecek nesillere aktarılması hem toplumun devamı hem toplum bilincinin oluşması için önemlidir. “Türk edebiyat tarihi içinde en uzun ve en velûd devreyi teşkil eden, dünya kültürüne iftiharla sunabilecek pek çok eseri bünyesinde taşıyan Türkçe kaynak metinlerin bugün layığı ile anlaşılabilirdiğini söylemek mümkün değildir” (Üzgör, 1995). Türk toplumunun geçmişte oluşturduğu metinlerle gelecek kuşaklara bilgi, duygu ve tecrübelerini aktarması anadili öğretiminde başarılı olunmasına da etki edecektir. Bu tür metinlerin kendisinden sonra yazılan metinleri beslediği ve bundan sonra oluşturulacak metinleri beslemeye devam etmesi gerektiği aşikârdır. Bu metinlere “kaynak metinler” denilmektedir. Kaynak metinler; toplumun gelenek göreneklerini, dilini, ahlak anlayışını, dini inançlarını acılarını, sevinçlerini, tarihini vb. aktarır. Bu tür metinler o toplum içinde yaşayan bireyler tarafından oluşturulur ve dolayısıyla kültürü bir sonraki nesillere veya bu metinleri okuyan yabancılara aktarır. “Gençler, edebî eserlerde, istekleri, acıları, büyüklükleri, eksik yönleriyle insanları tanır, sorunlarını anlarlar. Bu insanlarda kendilerini görürler. Kendi güçlerini tanıyarak güven duyar, eksikliklerini başkalarında da görerek avunurlar. Bu, edebiyatın insana kendisini tanıtan etkisi en yararlı ve eğitici yönlerinden biridir” (Göğüş, 1978). Yukarıda sayılan gerekçeler dolayısıyla kaynak metinlerin gerek Türkçe’nin anadili olarak öğretilmesinde gerekse yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılması gerekmektedir.

Dil ile oluşturulan ve dil ile kuşaktan kuşağa aktarılan kaynak metinleri sözlü ve yazılı kaynak metinler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Türkçe yazılı kaynak metinler; *Köktürk* yazıtları, Moğol, Çin, İran, Rus ve Batı kaynakları (tarihler, araştırmacıların eserleri), eski Uygur metinleri, *Divan u Lügatî’t-Türk* [1072-1074], *Kutadgu Bilig* [1069], *Atabetü’l-Hakayık*, tarih kitapları, atasözü kitapları, cönkler, destan ve efsaneler, seyahat-nâmeler, baytar-nâmeler, fal-nâmeler, fetvalar, fütüvet-

Türkçe Öğretiminde Kaynak Metinlerin Kullanılmasına Uygun Durumların Oluşturulması

nâmeler, kıyafet-nâmeler, mesnevîler, sûr-nâmeler, nevsallar, narh defterleri, vefayât-nâmeler, divanlar ve benzeridir.

Edebî metinlerin tarih boyunca gelişim ve değişimi aşamalarının destan [efsane], masal, hikâye ve roman şeklidir. “Türk destanları için, başlıca iki kaynak vardır: 1) Tarihlerde geçen ve özel olarak eskiden yazılmış Türk destanları. 2) Halk ağzından derlenmiş destanlar” (Ögel, 1971). Edebî metinlerin bu değişim sürecinde mesnevîler günümüzdeki roman türü metinlere dönüşmüş eserlerdir. İçlerinde pek çok hikâye, bilgi, hadis, içeren mesnevi türü metinler oluşturuldukları dönem ve öncesinin hayat tecrübelerini barındırmaktadır.

Problem

Anadili ve yabancı dil olarak Türkçe öğretilen temel araçlardan olan ders kitaplarında kullanılacak metinlerin açık, anlaşılır, seviyeye uygun ve Türk kültürünü yansıtan metinlerden oluşması gerekmektedir. “Ders kitabı, çocuğun yaşadığı toplumla bütünleşmesini sağlayan, o toplumun inançlarını, kültürünü, yaşam biçimini, felsefesini, etkileşme biçimlerini, gelenek ve göreneklerini açıklayan ve ilk öğreten kaynaktır” (Demirel, 2005). Bu metinlerin seçilmesi ve hazırlanmasında doğru yolun izlenmesi gerekmektedir. Çünkü Türk dilinin tarihinde sık yapılan alfabe değişiklikleri sebebiyle metinlerin sonraki kuşaklara ulaşması zorlaşmıştır. Bu durum da metinler aracılığı ile kültür aktarımında kesintilerin oluşmasına sebep olmuştur. Dil öğretilen kaynak metinlerin sonraki kuşaklara aktarılması için kaynak eserlerin dil içi çevirilerinin yapılarak yeniden hazırlanmaları ve okuyucuya sunulmaları sayesinde olacaktır. Türkçe dersinin hedefi olan kültür aktarımı, Türk dilini en güzel biçimde ifade eden metinlerin öğrenciler tarafından tanınması, öğrencilere edebî ve estetik zevk kazandırılması Türkçe Kaynak metinlerin anadili ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması ile mümkündür.

Amaç

Türkçe derslerinde amaç öğrencilere dilin dört temel becerisini kazandırmak ve dilbilgisi kurallarını öğretmektir. Bu başlıca amaç dışında derste öğrencilere Türk kültürünü öğretmek de amaçlanmaktadır. Hem anadil olarak hem de yabancı dil olarak dil öğretilen amaçlar arasında olan kültür aktarımı metinler aracılığı ile yapılır. Derslerde kullanılacak metinlerin öğretilen dilin kültürüne ait olması amaca ulaşmada etkili olur. Bu sebeple Türk dilinin Türk kültürüne ait metinler aracılığı ile öğretilmesi bu çalışmanın amacıdır. Çalışmada Türkçe kaynak eserlerden metinlerin seçilmesi, hazırlanması anlatılmaktadır. Bu çalışmada ile Türk diline ait olan kaynak eserlerin ve bu eserlerde yer alan metinlerin dil öğretiminde kullanılabilirliği yer almaktadır. “Çeviri başka bir dile başka bir kültüre yapılacak olsa belki kolaydır. Bir dilin geçmişinden bugüne yapılıyorsa çeviri midir, aktarma mıdır, taşıma mıdır; tartışmalıdır. *Eyerin yerini araba koltuğu, çadırın yerini apartman dairesi almışsa* bu bir

gelişme midir, değişme midir, uzaklaşma mıdır, yenileşme midir, ölme midir, doğma mıdır? Bir zamanlar ağaçtan yapılan *señek*, sonra topraktan yapılan *testi*, madenden yapılan *ibrik*, camdan yapılan *sürahi*, şimdi de plastikten yapılan *bidon* denilen kulplu su kabının adını acaba nasıl çevireceksiniz? Acaba çevirecek misiniz yoksa açıklamayla çevirmeden bırakacak mısınız? *Bardaktan boşanırcasına* benzetmesinde bardak bugün için bir kişinin içeceği kadar su alan su kabıyla anlatılır ve anlaşılırsa acaba doğru mu anlaşılmış olur? Yoksa o bardak *eski çamlar bardak oldu* ifadesinde yaşayan ve ağaçtan yapılan kulpsuz su taşıma kabı ise ve bugün için *kovadan boşanırcasına* diye ifade etseniz, anlamış da anlatmış diye alkışlanacak mısınız yoksa anlamamış da atmış diye yadırganacak mısınız?” (Kaçalın, 2006). Dünya’da bütün bilgiler bir sonraki kuşaklara sözlü veya yazılı aktararak medeniyetler bugünkü duruma gelmiştir. Bu çalışmada başlıca amaç geçmişin birikimini gelecek nesillere aktarmaktır.

Önem

Hikâye türü metinler olaylarla örülmesi, kahraman sayılarını sınırlı ve kısa metinler olması sebebiyle hem daha kolay anlaşılır hem de kısa zamanda okunabilir, bir ders saati içerisinde işlenip dil öğretme etkinliklerinde kullanılması mümkün metinlerdir. 11, 12, 13 ve 14 yaşlarına denk gelen dönemde hikâye türü metinler çocuğa verilmelidir (MEB,2006). Türkçe derslerinde kullanılacak hikâyeler öğrencilerin yaşlarına ve kültürlerine uygun metinlerden seçildiğinde dil derslerinde amaçlara ulaşmak kolaylaşacaktır.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve veri çözümü yapılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dil bilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda doküman incelemede malzemelere ulaşma, orijinalliğini denetleme, malzemeleri anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamaları ve veri çözümü aşamaları aşağıdaki gibi gerçekleştirilmiştir:

1. Türkçe kaynak metinler ve bu metinler arasından özellikle mesneviler ile ilgili bilgilerin toplanması.
2. Mesnevilerin taranması ve taranan mesneviler içerisinde Türkçe dersinde kullanılabilecek kısa hikâyelerin belirlenmesi.
3. Belirlenen hikâyelerin yüzyıl farkları ve hitap edilecek okuyucuların yaş ve gelişim özellikleri göz önüne alınarak sadeleştirilmesi.
4. Hikâyelerin ait oldukları döneme ve ilettikleri öğretiye uygun olarak resimlenmesi.

5. Seviyeye uygun hale getirilen hikâyelerin uzmanlara ve 12–15 yaş arasındaki öğrencilere okutulup anlaşılma seviyelerinin belirlenmesi.

Sınırlılıklar

Araştırmada mesnevi türü metinler kullanılmıştır. Bu tür metinler arasında Anadolu’da ilk yazılan tercüme ve telif eserler Mantıku’t-Tayr ve Garib-nâme’den sağlam metin teşkili ve dil içi çevirisi yapılmış kısa hikâyeler seçilmiştir.

Bulgular

Metinlerin seçilmesi

Dil öğretiminde kullanılan metinler öğretilen dilin kurallarını, kelimelerini öğretirken aynı zamanda o dilin içinde olduğu kültürü de öğretmektedir. Bu sebeple Türkçe öğretilirken kullanılacak metinlerin Türkçe’nin doğru kullanıldığı, verdiği mesajın hem insanlık hem de Türk kültürüne uygun geçerliliğini yitirmemiş değerleri içermesi önemlidir. Metin, “herhangi bir konu veya hadisenin dil vasıtasıyla -yazılı, sözlü veya basılı olarak- ifadesinden oluşan söz bütünüdür” (Çetişli, 2004). Çalışmada metin kelimesi ile anlatılmak istenen edebî metinlerdir. Edebî metin ise “herhangi bir duygu, düşünce, hayal, intiba ve hadisenin dil vasıtasıyla; ama edebîlik değerine haiz bir biçimde ifadesinden oluşan söz bütünüdür” (Çetişli, 2004) şeklinde ifade edilebilir. Metin seçimine özen gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü doğru ve yararlı metinler seçilmediği takdirde temel araç olarak kullanılan metinler aracılığıyla öğrencilere yanlış, eksik, tutarsız, bilgiler öğretilmesi söz konusu olabilir.

Gerek ders gerekse okuma kitaplarının dil öğretimindeki önemi bilinmektedir. Öğretimde başlıca araç olan kitapların hazırlanması aşamasında görev alanların kitaplara metin seçmede titiz davranmaları, amaca hizmet edecek, yaş ve seviyeye uygun metinlerden kitapları oluşturmaları önemlidir. Öğretim faaliyetlerinde kitap hazırlama aşamasında ve hazırlanan kitapları seçme aşamasında görev alanların dikkat etmesi gerekenler şöyledir; metinlerdeki olay ve olgular canlı ve hareketli, metinlerin dili sade, anlatımı akıcı, metinleri okuyacak yaş grubunun seviyesinde ve ilgi çekici olması. Metinler okuyan kişinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre olursa okuyanda öğrenme isteği uyandırır. Anlatımın açık ve anlaşılır olmasında hazırlanan veya seçilen metinlerin Türkçe’nin güzel örneklerinden olması da öğrencilerin dil ve anlatım becerilerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca metinlerin temel hayat alanlarına yönelik yani her bireyin her yerde karşılaşabileceği, olay, kişi ve durumları yansıtmaları faydalı olacak, arıc okuyanın da dikkatini çekmesini sağlayacaktır.

Türkçe’nin günümüze ulaşan kaynak metinleri dil derslerinde kullanılmalıdır. Bu metinler derslerde isim ve dönem olarak öğretilmektedir; ancak bu yeterli değildir. Dilin kültür aktarma işlevini yerine getirmesi, geçmişte yaşayanların tecrübelerinin gelecek kuşaklara aktarılması, tarih bilincinin

oluşturulması gibi pek çok sebep dolayısıyla Türkçe kaynak metinlerin günümüze aktarılıp dil öğretme faaliyetlerinde kullanılması önemlidir. Bu çalışmada ele alınan kaynak metinler mesnevi türü metinlerdir. Bugüne aktarılamayı bekleyen sayısız kaynak metin vardır. Sadece 14. yüzyıldan günümüze elli sekiz mesnevi gelmiştir (Çelebioğlu, 1999). Geçmişteki Türklerin hayatı, dilleri, kültürleri gibi unsurları barındıran eserler arasından bu çalışmada Anadolu sahasında yazılan ilk büyük Türkçe telif ve tercüme eserler olan *Mantıku't-Tayr* ve *Garîb-nâme* adlı eserlerden metinler seçilmiştir. Gerek mesnevi gerekse diğer türlerde yazılan Türkçe kaynak metinlerle ilgili olarak üniversitelerde metin, sözlük ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır. Ancak bu tür eserler akademik çevre dışına çok da fazla taşınmamaktadır. Bu eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması için eğitimde kullanılmaları gelecek kuşaklar ve Türk eğitimi için gereklidir.

Mathnawi türü metinler; insanlara örnekler yoluyla ahlak ve adab kurallarını aktarmak, din ve devlet kurallarını benimsetmek ve toplumda birlik ve düzen sağlamak amacıyla oluşturulmuşlardır. Mathnawi türü metinler toplumun her seviyesine hitap eden, uzun zamanlara dayanan tecrübelerle dayanan olay ve olguları anlatan eserler oldukları için geçmişte olduğu gibi bugünün toplumunu oluşturacak bireylere de faydalıolabilecek eserlerdir. Mesnevilerin konuları din, hukuk, ahlak, eğitim, toplum düzeni, ekonomi, millî benlik vb. şeklindedir ve bu konular günümüzde de eğitimi aracılığı ile bireylere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Mathnawi türü metinler uzun hacimli eserlerdir. Ancak bu eserler hadisler, kıssadan hisse hikâyeleri gibi kısa metinleri de içermektedir. Mesnevîlerdeki kısa hikâyelerle insanlara bilmediklerini öğretmek değil, bildiklerini hatırlatmak amaçtır.

Bu çalışmada Türkçeyi gerek anadil gerekse yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe kaynak eserlerden faydalanmaları, bu eserlerin varlığını bilmeleri için metinlerdin yeniden düzenlenmesi yapılmıştır. Hedef kitle 11-14 yaş grubundaki öğrencilerdir. Türkçe kaynak metinlerden Anadolu'da yazılmış ilk büyük mesnevîler ve bu mesnevîlerin şairleri seçildi. Türkçe öğretmede kullanılacak metinler hazırlanırken Anadolu sahasındaki ilk Türkçeciler GÜLŞEHRÎ ve ÂŞIK PAŞA'nın eserleri kaynak metin olarak belirlendi. Ayrıca Türk tarihinde 14. yüzyıl büyük kargaşa, acı ve yokluklardan sonra Anadolu'da yeniden birliğin sağlandığı bir dönemdir. Bu dönemde yazılan eserlerin bu birliğin ve düzenin sağlanmasında da etkili olduğu düşünülürse günümüz toplumu için de faydalı olacağı kaçınılmazdır.

Çalışmada kullanılan metinler daha önce çeşitli bilim adamları tarafından bugün kullanılan alfabeye çevrilmiştir. Hem bu çevirilerden hem de orijinal metinlerden yararlanılarak metinlerin dil içi çevirileri yapılmış, günümüz Türkçesine aktarılmış ve kısaltılmıştır. Metinlerin hazırlanma sürecinde metinlerin aslına sadık kalınmaya çalışılmış, kelime çıkarma veya kelime ekleme yapılmamıştır. "Gerçekten bütün memleketler edebiyatlarının kıymeti herkesçe teslim edilmiş ölmez eserlerini bilmek ve her tarafa yaymaktan ibaret bir edebî çeviri hareketinin faydalarını küçümsemek veya inkâr

etmek mümkün değildir” (Kaplan, 1998). Türkçe kaynak metinlerden seçilen kısa hikâyelerin dil içi çevirileri yapılarak aradaki dönem farkından kaynaklanan anlaşılmayı güçleştirecek durumlar ortadan kaldırılmıştır.

İnsan daima çevresi ile iletişim halindedir ve çevresinden etkilenmekte ve çevresini de etkilemektedir. Dilini de önce yakın çevresinden daha sonra okuldan ve arkadaşlarından öğrenerek hayatına devam etmektedir. Erken yaşlarda öğrenilen dil ile ilgili her şey insan hayatının devamında da etkili olmaktadır. Bu sebeple erken yaşlarda dil öğretmede kullanılacak materyallerin seçilmesi, hazırlanması büyük önem taşımaktadır. “Sosyal ve ekonomik durumu iyi ailelerin çocukları erken ve düzgün konuşurlar. Çocuğun dil gelişmesinde önemli yer tutan çevre etkenlerinin yanı sıra çocuğun okuduğu kitap sayısı, ana ve babanın onunla meşgul olma derecesi ve oynadığı oyunların da üstlendiği görev söz konusudur” (Yavuzer, 1985). Çocuklar 11 yaş civarında somut düşünme aşamasından soyut düşünme aşamasına geçmektedir. Bu sebeple bu yaşlardan itibaren dil ile düşünde gelişimi hız kazanmakta, çocuğun zekâ gelişimi de aynı sebeplerden dolayı hızlanmaktadır. Olayları sebep sonuç ilişkisine göre değerlendirebilme, yorumlama yetenekleri bu yaşlarda üst seviyeye ulaşmaktadır.

Türkçe derslerinde kullanılacak metinlerle anlama becerisi kazandırılır ve geliştirilir. Öğrenciye yabancı gelmeyecek unsurları içeren metinlerin anlama becerisinin geliştirilmesinde kullanılması öğretimini yapanların da işlerini kolaylaştıracaktır. Öğrenci tanıdık metinlerle karşılaştığında bu metinlerle iletişim kurabilecek, metinler ilgisini çekecek, okuma isteği ve alışkanlığını böylece kazanmış olacaktırlar. Yapılan çalışmadaki seçilen metinlerde; aile ve yakın çevre ile ilişkiler, doğum-ölüm, yerleşim, çalışma, öğrenme, yeme-içme, boş zamanların değerlendirilmesi, seyahat, zaman, din, yönetici ve yöneticilerle ilişkiler, hürriyet, hak, adalet vb. konular bulunmaktadır. Öğrenci içinde yaşadığı toplumu ve o toplumun düzenini içeren metinlerle karşılaştığında tanıdık gelen örnekler sayesinde kendisinden önceki yaşayanların hayat tecrübelerini öğrenip kendisinden sonra gelecek olanlara da bu hayat tecrübelerini aktaracaktır. Dil öğretmedeki amaçlardan olan kültür aktarımı da böylece sağlanmış olacaktır.

Türkçe dersi ile öğrencilere estetik zevk kazandırmak da amaçlanmaktadır. Bu amaç için de bu metinlerin kullanılması uygundur. Çünkü kaynak eserlerden seçilen kaynak metinler edebî metinlerdir. Metinlerde işlenen konular insanlar için ortak değerleri de içermektedir. “Değer, bir inanç olması bakımından, dünyanın belli bir kısmıyla idrak, duygu ve bilgilerin terkihi demektir” (Dilmaç, 2002). Değer bütün insanlar için aynıdır, inanç ise her toplumda her dinde hatta her bireyde farklı şekillerde olabilir. Metinler insanlar için ortak değerleri içerdiği için dil öğretiminde kullanılması yararlı olacaktır.

Çalışma uzun zamanda yapılan bir doktora çalışmasıdır. Çalışmaya mesnevi türü metinlerin incelenmesi ile başlanılmış, incelemeye başlandıktan sonra uzun bir dönem bu tür eserler verildiği için sınırlandırma çalışması yapılmıştır. Her metin gibi incelenen mesneviler de yazıldıkları dönem ve coğrafyanın özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca bu tür metinlerin yazıldıkları dönemde de eğitimde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Anadolu sahasında yazılan ilk mesnevilerle sınırlandırılan çalışmada başlangıçta *Mantıku't-Tayr* 4438 beyit, *Garîb-nâme* 10.613 beyit, *Yusuf u Zeliha* 1529 beyit, *Süheyl ü Nevbahar* 5703 beyit, *Husrev ü Şirin* 4683 beyit, *Hurşid-nâme* 7903 beyit, *Cemşed ü Hurşed* 4798 beyit, *İskender-nâme* 8754 beyit olmak üzere 48.391 beyit ve sekiz mesnevî taranmıştır. Çalışmada mesnevilerde öğüt ve bilgi vermek amacıyla yazılan kısa hikâyeler kullanılacağından incelenen eserler arasından GÜLŞEHRÎ'nin *Mantıku't-Tayr*'ı ile ÂŞIK PAŞA'nın *Garîb-nâme*'si seçilmiştir.

Metinlerin hazırlanması

“Dil açısından metin, birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan cümleler dizisidir. Bu diziliş tesadüfî bir durum değildir, aksine yazar tarafından bilinçli olarak belirli bir mantık sırasına göre dilbilgisi bağlantıları ve metnin işleyişine göre yapılmıştır” (Günay, 2002). “Yazma iletme etkinliğidir. Bu etkinliğin sonunda bir metin ortaya çıkar. Bir konusu, kendi içinde bütünlüğü olan her yazı bir metindir” (Özışık, 1997). Çalışmada seçilen metinler, büyük bir metni oluşturan parçalardır ve seçilen metinler de kendi içlerinde bütündür.

Metinlerde ana fikir, konu, kahramanlar, plan, üslûp ve dil önemlidir. İyi bir metinde ana fikir açık ve anlaşılır, konu ana fikir ile ilişkisi belirgin, kahramanların sayısı az, plan basit, üslûp ve dil ise anlaşılır olmalıdır.

Metinlerin oluşturulmasında seçilen kelimelere, cümlenin dizilişine, uzunluğuna, özne ve yüklemi bulunan ve uyumlu olan cümlelere; sıfat kullanımına, etken çatılı fiiller kullanılmasına dikkat edilirse metinler sade ve canlı olur. Beş duyunun ifade edildiği kelimelerin metinde çok olması metne canlılık katar. Masal, hikâye ve güldürücü yazılar bu sebeple daha ilgi çekici kolay okunan ve anlaşılabilir metinlerdir.

Türkiye’de kaynak [eski, klâsik] eser olarak daha çok Dünya ve özellikle de Avrupa edebiyatlarından alınan eserler kastedilmektedir. Dünya’daki başka kültürlere ait kaynak eserlerin bilinmesi şüphesiz gerekmektedir. Ancak Türkçe kaynak eserlerinde okunması, tanınması önemlidir. Türkiye’de bilimsel çalışmalarda kaynak eserler oldukça fazla şekilde incelenmektedir. Bu eserler günümüz alfabesine aktarılmakta, sözlükleri hazırlanmakta ve bu alanda çalışanlarla paylaşılmaktadır. Bu çalışmalardan başka kaynak Türkçe eserlerin eğitimin diğer kademelerinde de kullanılması faydalı olacaktır. Çalışmada metinler hazırlanırken hedeflenen okuyucuların dil ve zihin açısından gelişmelerinin 14. yüzyılda yazılmış bir metni anlayabilecek seviyede olamayacağından yola çıkılmış,

aşağı yukarı altı yüz yıllık bir zaman farkı da göz önüne alınmıştır. Metinlere Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarının verilmesi ve 14. yüzyıl Türkçesi ile günümüz Türkçesi arasındaki ses değişimleri dışında müdahale edilmemiştir.

Mantiu't-Tayr ve *Garîb-nâme* mesnevilerinden hikâyeler seçilmiş, eski harflerden günümüzde kullanılan alfabeye aktarılmıştır. Metinlerin nazım kısmında ve sözlüklerde transkripsiyon işaretlerine anlam belirsizliğini ortadan kaldırmak, okumayı kolaylaştırmak için yer verilmiştir. Hikâyelerin nesir olarak çevirilerinde öğreticilik ve açıklayıcılık hedeflendiğinden kelimelerin tam karşılığı verilmiştir. Metinlerin sunulacağı yaş grubuna uygun olup olmadığını belirlemek için bir ön çalışma yapılmıştır.¹ Bu çalışmadan sonra öğrencilerin anlamada güçlük çektikleri cümle ve kelimeler ya çıkarılmış ya da yeniden düzenlenmiş ve metinlere son şekilleri verilmiştir.

Metinlerin resimlenmesi

Resimler, hayatın renklerini kâğıda yansıtır, çocuklar için hazırlanan kitaplardaki resimler aslında öncelikle çocuğa hayatın çeşitli alanlarını kâğıda aktarmanın mümkün olduğunu gösterir. Renkler ve şekiller resmi izleyenin hayal dünyasını, duygularını ve düşüncelerini harekete geçirir. Böylece çocuk resimli kitaplar sayesinde daha çabuk algılar, bakma ile görmek arasında fark olduğunu, gördüğü resimleri de okumasının gerektiğini anlar. Bu sebeple çocuk kitaplarında ya da eğitim amacıyla hazırlanan kitaplarda süsleme amacıyla resimleme yapılmamalıdır. “Ders kitaplarında bulunan çoğu resim, nitelik açısından zayıftır. Resimler öğrencinin seviyesine uygun olmalı, öğretirken öğrenciyi eğlendirmelidir. Ders kitaplarına basılan resimler orijinal olmalı, kopya resimler ya da daha önce defalarca kullanılmış ve niteliği bozulmuş resimler kullanılmamalıdır” (Çalık, 2001). Yapılan bu çalışmada her hikâye için ayrı resimleme çalışması yapılmıştır. Metinlere resimlerin hazırlanması aşamasında ise metinlerin yazıldığı dönemin resim sanatının özellikleri korunmaya ve böylece sadece yazılı metinler ile değil görsel metinler ile de kültür aktarımı yapılmaya çalışılmıştır.

Çocuk doğduktan sonra çevresini önce duyarak daha sonra da görme yetisinin güçlenmesi ile birlikte hem görüp hem de duyarak tanımaya ve anlamaya başlar. “Resim daha onun on bir aylıkken kavrayıp anlayabildiği bir dildir. Bu sebeple başlangıçta çocuğa verilen kitaplar sadece resimlerden oluşmuştur. Okumaya başlamasıyla az metinli çok resimli kitaplar, ilerledikçe de metin ve resim eşdeğerde kitaplar verilmelidir” (Ediş, 200). Çevresini gördükleri ile tanımaya başlayan çocuğun ön yargıları yoktur, ön yargıları olan yetişkinler için hayal, yalan olan şeyler çocuklar için gerçektir. İşte bu sebeptir ki çocuklar masalları, masalımsı hikâyeleri vb. severler.

¹ Metinlerin anlaşılabilirliğini belirlemek için yapılan çalışma 2007 güz yarı yılında İstanbul ili Kartal ilçesi Gürbüz Bora İlköğretim Okulu'nun 6, 7, ve 8. sınıflarından 10'ar öğrenci ile yapılmıştır.

“Öğrencilerin okuduklarının %10’unu, duyduklarının %20’sini, gördüklerinin %30’unu, duyup gördüklerinin %50’sini belleklerine kaydetmelerine ilişkin araştırma sonuçları, ders kitaplarındaki göze hitap eden tasarımın öğretmede ne denli etkili olduğunu ve ders kitabı seçiminde dikkate alınması gerektiğini göstermektedir” (Genç, 2002). Okuma kitaplarındaki resimlerin sadece estetik değer taşıması gerekir, kitaplarda yer alan metinlere ait resimlerin metnin anlaşılmasına, kavranmasına katkısı olmalıdır. Metin resimlerinin öğrencinin yaş ve ilgilerine göre renklendirilmesi de metnin resmin katkısıyla anlaşılmasında yararlı olacaktır. “Kitaplardaki resimlemeler, metinde geçen ana fikrin görselleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu ana fikir ve resimleme, çocuğa bilgi ve davranış kazandırma amacını güder” (Duran, 2006). Metin resimlerinin metinde geçen konu hakkında hatta metnin ana fikrini yansıtacak şekilde olması çocuğun metni anlamlandırmasında yardımcı olacaktır. “Türkçe ders kitaplarında yer alan resimlemelerin önemli bir kısmı doğru ve anlaşılır değildir” (Ediş, 200). Kitaplarda yer alan resimlerde bulunması gereken özellikler şu şeklide sıralanabilir; metinde verilmek istenen mesaja ve ana düşünceye uygun ve bunları yansıtacak şekilde, metinle resmin birlikte kullanıldığı yerlerde boşluklar ayarlı, aşırı renk kullanılmamış, renkler ve renklerin tonlarının uyumlu ve çocuğun yaş seviyesine uygun renklerden seçilmiş olması gerekmektedir.

Metinlerin resimlerle birlikte hazırlanmasında amaçlar; metni süslemek, metni açıklamak ve metni yorumlamaktır. Bir deneyin nasıl yapıldığına dair kullanılan resimde amaç açıklama, bir davetiyede kullanılan çiçek resminde amaç süsleme, bir hikâyede kullanılan kahramanları, yeri veya bir sahneyi anlatan resim amaç yorumlamaktır. Unutulmamalıdır ki okuma yazmayı yeni öğrenen bir çocuk okuduklarını açıklayıcı resimler yardımıyla anlar. Açıklama ve yorumlama amacıyla yapılan resimlemeler aracılığıyla çocuklar hem metni kavrama hem de birçok uygulamayı yapabilme becerisi kazanır.

Çalışmadaki metinlerin resimlendirilmesinde metinlerin yazıldığı dönemi yansıtan resimler olması gerektiği düşüncesinden hareketle Orta Asya Hayvan Üslubu hakkında çalışan bir ressamdan yardım istenmiştir. Bilindiği gibi Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra portre şeklindeki resimlerin dinin gereği üzere yasak olması sebebiyle farklı resimlemeler kullanmışlardır. 14. yüzyıl dönemi görsel sanatları Orta Asya resim sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. “Orta Asya, İslamiyet’in ortaya çıkışından önceki dönemlerde resim sanatı bakımından dünyanın en zengin bölgesidir ve bu çeşitli arkeolojik çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Orta Asya’nın uçsuz bucaksız topraklarında yaşayan Türkler, tabiat ve hayvanların yaşayışları hakkında çok derin bilgilere sahip olmuşlardır. Bu, sanat eserlerinin çoklukla hayvan biçimleri üzerinde gelişmesini sağlamıştır. *Hayvan Üslubu*’nun ortaya çıkışı dinî inanış ve anlayışla da ilgilidir. Hayvanların, insanların türediği ana ya da ata olarak kabul edilmesi, koruyucu ruh olduklarına inanılması, kalıntılara saygı gösterilmesi vb. hayvan tasvirleri

yapılmasına ve zamanla buna ağırlık veren bir sanatın doğmasına sebep olmuştur. Anadolu Selçuklularından [1075-1308] kabartmalar, çini üstüne yapılan çizimler biçiminde günümüze kadar da gelebilen eserler bu üsluba dâhildir.

Kurganlardan çıkan çeşitli dinî ve sembolik manalar içeren ağaçtan yontulmuş hayvan heykelticikleri veya at koşum takımlarındaki ahşap hayvan figürleri, kumaş ve keçe örtüler üzerindeki hayvanlı sahneler *Hayvan üslubu* içindedir. Avla ilgili tasvirler, birbiriyle mücadele eden hayvanlar veya insan ve hayvan mücadelesinin görüldüğü sahneler *Hayvan üslubu*'nun örneklerini oluşturur. Bu resimlerde hayvanlar tek ya da toplu, sakin ya da hareketli hâlde ele alınır. Tek olarak ele alınan hayvanların bir bölümü daire içinde kıvrılmış olarak tasvir edilir. Kimi zaman nesnelere ya da nesnelere bir bölümü hayvan ya da hayvan başı şeklindedir. Bazı durumlarda hayvan tasvirlerinin yüzleri başka figürlerle doldurulmaktadır. Ayrıca bir hayvan başka bir hayvana ait uzuvlarla birleştirilir veya hayvan kuyrukları başka hayvan başlarıyla ya da bitki unsuruyla resmedilebilir. Geyik boynuzu, kartal gagası, pençesi veya gözü gibi bazı hayvanların bazı uzuvları abartılarak ele alınmıştır. Tasvirlerde tabiat üstü veya efsanevi hayvanlara da yer verilmiştir. Ön Asya ve Doğu Akdeniz kültürlerinde de boynuzlu ve kanatlı atlar kullanılmıştır. Türk sanatını bunlardan ayıran kullanılan hayvan motiflerinin soyuta eğilimli olmasıdır.

Orta Asya bozkırlarında gördükleri yabanî hayvanları, yırtıcı kuşları kâğıt olmadığından ahşaba, madene, deriye, keçeğe, halıya resmeden Türkler, İslâm dini ile birlikte [920] tasvir sanatını başka şekillerde devam ettirip hayvanları aslından iyice uzaklaştırarak bitkiye benzer şekilde resmetmeğe başladılar. Bu yeni üslup en çok Anadolu Selçukluları [1075-1308] tarafından kullanıldı ve bu üsluba Rumî veya Selçukî denildi. Hindistan'dan Endülü's'e kadar çok geniş bir sahaya yayıldı, bazen Kûfî yazılarla birlikte kullanıldı, bu sebeple batılılar onu Arap işi sanıp *Arabesk* adını verdiler.

Kitapların hazırlanmasında gerek çocuk gerek yetişkin kitapları olsun zihnî ve bedenî gelişmeyle ilgili özelliklerin göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu özellikler biçim ve muhteva özellikleri olmak üzere iki türde toplanmıştır. Biçim özelliklerinden olan resimleme konusuna bu çalışmada ayrı bir önem verilmektedir. Öncelikle dil içi çevrileri yapılan ve günümüz Türkçesine aktarılan metinler resimlenmek için Anadolu Selçuklu devleti [1075-1308] zamanında da etkisini sürdürmüş olan *Orta Asya hayvan üslubu* üzerine çalışan araştırmacıya (Kodaman, 2009) verilmiştir. Araştırmacının çalışması 14. yüzyıl resim sanatı ile ilgili olduğundan hikâyelerin kendisi tarafından resimlenmesinin doğru olacağı düşünülmüştür. Araştırmacı tarafından *Orta Asya hayvan Üslubu*'nun günümüze ve hikâyelerin konularına uyarlanması ile resimleme aşaması gerçekleştirilmiştir. Böylece hikâyeler yoluyla hem metin hem resim olarak Türk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasına çalışılmıştır" (Özden, 2009).

Metinler

Çalışmada GÜLŞEHRİ'nin *Mantıku't-Tayr* mesnevisinden on bir, ÂŞIK PAŞA'nın *Garîb-nâme* mesnevisinden üç hikâye dil içi çevirileri yapıp, uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş, düzenlenen bu hikâyeler 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden seçilen on öğrenciye okutulmuş, öğrencilerin okumalarından sonra anlaşılmayan yerler tekrar düzeltilmiş ve Türkçe derslerinde okunacak metinler olarak hazırlanmıştır.

Mantıku't-Tayr'dan; *Âşık ile maşuk, Tavuk ile kaz yavruları, Karga ile papağan, Doğuştan kör biri, Dilci ile gemici, Canavarlar, Atlı ile uyuyan adam, Altın satıcısı, Aslan ile tavşan, Soran adam, Mum ile pervane* adlı hikâyeler seçilmiştir.

Anadolu sahasında yazılan ilk telif Türkçe eser olan *Garîb-nâme*'den alınan metinler *Otuz oğlu olan hakan, Dört arkadaşı, Bahçe yaptıрмаğa niyetlenen padişah* adlı hikâyelerdir.

Seçilen metinlerin sözlükleri ve tıpkıbasımlarından yararlanılarak transkripsiyonlu metinleri, dil içi çevirileri ve hikâye şeklinde düz yazıya aktarılmaları yapılmıştır. Her metin için hazırlanan sözlüklerde kelimelerin yalnız metindeki ve sayısı verilen beyitteki anlamlarına yer verilmiştir. Aşağıda hazırlanan 12 hikâyeden biri olan *Tavuk ile kaz yavruları* adlı hikâyenin hazırlanma aşamaları ve hikâye bulunmaktadır.

Metin

Tavuk ve kaz yavrularının hikâyesi

1. Sözlük

'acab: (< Ar. '-c-b) garip. 1059^{a,b}.

ahét-: pişman olmak. 1088^a.

ahir: (< Ar. '-h-r) son. 1060^a.

alude: (< Far. *aluda*) kir. 1084^b.

'am: (< Ar. '-v-m) sıradan. 1052^a.

aña: (< a^n+ga) ona. 1044^b, 1089^b.

anda: (< a^n+da) orada. 1091^b.

anı: (< a^n+i) onu. 1041^a, 1097^b.

ansuz: (< $an+suz$) birden bire. 1082^b.

anuñ: (< $a^n+iñ$) onun. 1079^b.

ara: (< $ar-a$) yer. 1065^a.

arı: (< $arı-g$) temizlik. 1084^b.

artuk: (<*art-ık*) başka. 1039^b.

'arz ét-: (< Ar. 'r-z, e:t-)sunmak. 1082^b.

asıl: (< Ar. *asl*, 's-l) soy. 1066^a, 1056^a.

el-aslu la yuhûi:(< Ar.) asıl değişmez, her şey aslına çeker, anne doğrusunu bilir. 1075^b.

ayruk: (<*ad-r-uk*) başka. 1078^b.

bag: (< Far.) bahçe. 1079^a.

bahr: (< Ar. *b-h-r*) deniz. 1092^b.

baş terk ét-: (<*tark*, *t-r-k* Ar.) kendisini feda etmek. 1045^a.

bes: (< Far. *bas*) tamam. 1072^b.

bile: (<*bir+le*) hatta. 1077^b.

bular: (<*bu+lar*) bunlar. 1040^b.

can: (< Far.) can. 1044^a. ruh. 1099^b.

çağır-: (<*ça+kır-*) demek. 1094^b.

çek-: itmek. 1067^a.

çün: (< Far.) için. 1053^a, 1054^a, 1058^a, 1066^a, 1077^a, 1080^a, 1082^a.

çüst: (< Far. *çust*) doğru. 1049^b.

dakı: (<*tak-ı*) da/ de. 1085^b. hatta. 1066^b.

dam: (< Far.) tuzak. 1039^a.

dane: (< Far. *dana*) yiyecek. 1039^a. yumurta. 1078^b.

dasitan: (< Far. *dastan*) hikâye. 1098^a.

daye: (< Far. *daya*) bakıcı. 1072^b.

deg-: (<*teg-*) çıkmak. 1078^b.

degme: (<*deg-me*) beğenilen. 1098^a.

dem: (< Far. *dam*) an. 1097^b.

deni: (< Ar. *dani*, *d-n-v*) aşağılık. 1096^a.

deñiz: (<*teñ+z*, *teñ 'göl, bataklık'*) su. 1049^{a,b}, 1053^{a,b}.

dén-: (<*tın-*) durmak. 1040^b.

duy-: (<*tuy-*) öğrenmek. 1095^b.

düz-: (<tüz-) yapmak. 1050^a.

élet-: ayırmak. 1096^b.

élt-: (<élt-) itmek. 1086^a.

ér-: (<ér-) ulaşmak. 1049^a, 1087^a.

eyle: öyle. 1082^b.

eyt-: (<ay-'t-) de-. 1038^a, 1064^a, 1095^a. söylemek. 1043^b, 1055^b.

fażıl: (< Ar. *f-z-l*) erdem. 1087^b.

fersude: (< Far. *farsuda*) bıkmak. 1084^a.

fi'l: (< Ar. *f-'l*) iş. 1060^a.

gam-h̃ar: (< Ar. *gam g-m-m*, Far. *h̃ar*) endişelenen. 1073^b.

gavvas: (< Ar. *g-v-s*) dalgıç. 1052^b. yüzücü. 1062^b.

gez-: (<kez-) dolanmak. 1093^b.

gérü: (<ké:+rü) tekrar. 1063^b. yeniden. 1097^b.

gökçek: (<körk+çek) güzel. 1043^a.

gör-: (<kör-) bakmak. 1047^b.

göz çıkar-: (<köz, taş+'k-ar-) göz oymak. 1041^b.

güher: (< Far. *gohr*) yetenek. 1066^b, 1068^a.

gülşen: (< Far. *gul-şan*) gül bahçesi. 1085^a.

gümrah kıl-: (< Far. *gum-rah, kıl-l*) günah işlemek. 1086^a.

hamle: (< Ar. *hamla, h-m-l*) doğruca. 1065^b.

has: (< Ar.) usta. 1052^a. üstün. 1062^a.

hasıl ol-: (< Ar. *h-s-l, bol-*) kendiliğinden ortaya çıkmak. 1066^b. miras kalmak. 1071^b.

haşa: (< Ar.) asla. 1042^a.

hurda: (< Far. *hurd*) yumurta. 1036^a.

hüner: (< Far. *hunar*) beceri. 1066^a, 1068^b. yetenek. 1069^b.

ırak: (<'ır-a-k) uzak. 1061^a, 1089^b.

ırak düş-: (<'ır-a-k, tüş-) uzaklaşmak. 1048^a.

ırla-: (<ır+la-) ninni söylemek. 1046^b.

İblis: (< Ar. *b-l-s*) şeytan. 1086^a, 1091^b, 1088^b, 1092^b.

ilerü: (<*il+gerü*) önce. 1073^a.

iley: (<*il+ey*) yan. 1047^a.

illa: (< Ar.) yalnız. 1069^b, 1095^b.

isbat: (< Ar. *sabit, s-b-t*) delil. 1087^b.

işbu: bu. 1038^a, 1065^{a,b}.

kaçan: (<*kaç+an*) nasıl. 1067^b, 1068^b, 1081^b, 1096^b.

kanda: (<*kanyu+da*) nerede. 1043^b.

kankı: (<*kanyu+kı*) hangi. 1056^b.

karşı dön-: (<*tön-*) karşı durmak. 1044^b.

kat: ön. 1087^a.

katı: (<*kat-'g*) zor. 1069^a.

kaynag: (<*kıd-,+ak*) tırnak. 1041^b.

kem: (< Far. *kam*) az. 1072^a.

key: (< Far. *ked*) çok. 1089^b.

kıran: (<*kır+añ*) kenar. 1049^a, 1053^b, 1083^b, 1090^b.

kim: (< Far. *ki, -kim soru zamirinin etkisiyle +m*) ki [cümle bağlayıcısı]. 1055^a, 1057^a, 1060^b, 1067^b, 1070^b, 1078^a, 1088^b, 1089^b, 1092^b, 1095^a, 1097^a, 1098a. ki [kelime bağlayıcısı]. 1042^a, 1043^a, 1051^a, 1056^a, 1071^a, 1091^a, 1092^a, 1094^{a,b}.

kişi: insan. 1042^a.

kop-: ortaya çıkmak. 1097^a.

külhan: (< Far. *gulvan*)hamam ocağı. 1085^b.

ma'ni : (< Ar. *'-n-y*) hikmet. 1080^a, 1082^a.

meger: (< Far. *ma+agar*) galiba. 1060^a, 1063^a.

mevc: (< Ar. *mavc, m-v-c*) dalga. 1051^a, 1079^b.

Mustafa: (< Ar. *s-f-v-*) peygamber. 1075^b.

müsülman: (< Ar. *muslim, s-l-m*) Müslüman. 1043^b.

na-geh: (< Far. *na-gah*<Pehl. *an-agah 'habersiz'*) ansızın. 1087^a.

nefes: (< Ar. *nafas, n-f-s*) an. 1058^b.

od: (<ot) ateş. 1067^b, 1089^a.

ol: o [teklik üçüncü kişi gösterme sıfatı]. 1051^a, 1075^a, 1088^a, 1092^{a, b}, 1093^a, 1094^{a, b}. o [teklik üçüncü kişi gösterme zamiri]. 1049^b, 1074^a, 1081^b, 1088^b, 1091^a.

oyun: (<oy-*n*) yüzme. 1067^a.

ödisit-: ödü kopmak. 1061^b.

pişe: (< Far. *pişa*) tabiat. 1074^b.

raz: (< Far.) sır. 1055^b.

sahra: (< Ar. *s-h-r*) kır. 1079^a.

sakın-: (<sa-k-'n-) korumak. 1044^a.

san-: (<sa-n-) düşünmek. 1040^a.

saz: (< Far.) beceri. 1074^a. usul. 1055^a.

saz: (< Far.) hüner. 1050^a.

semender: (< Far. *samandar*) semender. 1067^b.

ser-maye: (< Far. *sar-maya*) bilgi. 1072^a.

sıdk: (< Ar. *sidk, s-d-k*) kalp temizliği. 1099^a.

sine: (< Far. *sina*) göğüs. 1051^b, 1057^b.

sine ur-: (< Far. *sina, ur-*) göğüs vurmak. 1092^a.

şahıs: (< Ar. *şahs, ş-h-s*) insan. 1086^{a, b}.

ten: (< Far. *tan*<Skr. *tanu*) vücut. 1081^a.

teng: (< Far. *tang*) sıkıntı. 1085^b.

tevbe: (< Ar. *tavba^t, t-v-b*) tövbe. 1089^a, 1097^b.

tevbeye gel-: (< Ar. *tavba^t, t-v-b, kel-*) tövbe etmek. 1088^a.

u: (< Far. *va*) ve [kelime bağlayıcısı]. 1079^a.

ud: (<uvut) utanma. 1088^b.

ulu: (<ul+^ug) büyük. 1087^b.

ur-: (<ur-) vurmak. 1041^a.

ü: (< Far. *va*) ve [kelime bağlayıcısı]. 1079^b.

vü: (< Far. *va*) ve [kelime bağlayıcısı]. 1036^b, 1082^a.

ya: (< Far.) ve [cümle bağlayıcısı]. 1040^b. yahut. 1087^b.

yad: (< Far.) hatır. 1099^a.

yar: (< Far.) dost. 1056^b.

yavlak: (<yabı+la-k) çok. 1052^a.

yavru: (<yavrig) civciv. 1037^b. yavru. 1037^a, 1043^a, 1044^b, 1045^a, 1046^b, 1047^{a, b}, 1048^b, 1049^b, 1052^a, 1053^a, 1054^b, 1055^a, 1059^a, 1060^b, 1064^a, 1070^a, 1074^a, 1080^b, 1093^a.

yavuz: (<yabız) kötü. 1040^a.

yıklımlık: (<yık-!-mak+lık) günah. 1097^a.

yoru-: (<yori-) gezmek. 1046^a.

yüziçilik kıl-: (<yüz- içi+lik, kıl-!) yüzmek. 1091^a.

zati: (< Ar. z-a-t) yaratılış. 1069^b.

zehre: (< Far. zahra 'öd') cesaret. 1092^b.

zevk: (< Ar. zavk, z-v-k) tat. 1039^a.

ziba: (< Far.) güzel. 1047^b.

zıkr: (< Ar. z-k-r) anma. 1099^a.

2. Metin

Dasitan-ı murg-ı hanegi ve beççegan-ı bat

- 1035 bir zamanda kim gül açılmış-idi
bülbul anı görmege gelmiş-idi
bir kişi kodibéş altı hurdasin
tavuk altına vü kaz yumurtasin
yavrılarçıkdukda tavuk sevinür
yavrılarınkendüyavrisinsanur
- 1038 eydür işbu yavrularumabenüm
günde yüz biñ kez feda olsun canum
dam içinde zevkiyokdurdanenüñ
yavridanartuk nesi var annenüñ
yavrıma her kim yavuz sanur-ısa
yabularasöyleyüpdénür-ise

- 1041 kanad-ıla yüzere anı uram
 kaynakum-ılagöziniçıkaram
 haşabénümyavrılarum kim kişi
 görmedi bunlara beñzer bir kuşı
 böyle gökçek yavrılar kim bende var
 éyMüsülmanlar bir eydüñ kanda var
- 1044 ana diler-ise canın sakına
 yavriya gelen aña karşı döne
 başumıyavrılar için terk édem
 kimsedutaram der-ise ben n'édem
 köy çemenlerinde yorurlar-ıdı
 yavrıları-y-çün tavuk ırlar-ıdı
- 1047 yavrılarınıleyinçeoynayu
 gör ne zibayavrılarum var déyü
 köyden ırak düşüben gider-iken
 yavrılarını tavuk güder-iken
 birdeñizüñkıranaérdiler
 yavrılarçüst ol deñize girdiler
- 1050 yüzmegüñ sazını düzerler-idi
 deñüzüñ içinde yüzerler-idi
 oldeñiz kim mevci çok olur-ıdı
 bunlarıñ sinesine gelür-idi
 anayavlak 'am yavri has-ıdı
 deñizüñ içinde bir gavvas-ıdı
- 1053 çündeñizyavrılarınıyeri olur
 anadeñizüñkıranaındakalur
 çün tavuk deñizkıranaından görür
 yavrılarınıdeñizdeçagırur

- kim é yavrılar bu yüzmek sazını
kimdenöğrendüñüzeydüñ razını
- 1056 aslumuzdayüziçi kim var-ıdı
ya su-y-ılakankı biri yar-ıdı
kimdeñizeyavrılarum gireler
yüziçiler gibi sine uralar
anaçün korkar suya girmeklige
su içinde bir nefes durmaklıga
- 1059 yavrıardeñizdegezdügi 'acab
deñizüñ içinde yüzdügi 'acab
bumeger ahir zaman fi'li ola
kim ana bilmedüginıyavrı bile
anañuzdeñizirakdan görür
korkusındanödisıdmagavarur
- 1062 anasından yavrısı has oldugı
deñizüñ içinde gavvasoldugı
Tañrı'nuñkudretlerindendürmeger
gérübañayavrılarınvére haber
yavrılarınreydürbunı biz bilmezüz
bu işi biz öğrenübenkılmazuz
- 1065 evden işbu araya geliçegin
hamle işbu deñizekılıçagın
çün var-ıdıaslumuzda bu hüner
bizedaki hasıl oldı bu güher
aslumuzçekdi bizi bu oyuna
kim semender odda kaçan köyüne
- 1068 aslumuzdan olmasaydı bu güher
bizde kaçan ola-y-ıdı bu hüner

- yüzmeköğrenmek bu iş katı-durur
 illa bizde bu hüner zati-durur
 anamuzyavrisını ne ustaya
 vérdi kim yüzmegeöğrenüñdéye
- 1071 bizde bu iş kim suda añlanuruz
 anamuzdanhasıoldısanuruz
 çünkü sen bu işde kem sermayesin
 bes bize ana déğülsin dayesin
 sendenilerümeğer kim var-ıdı
 biranamuz kim bize gam-h'ar-ıdı
- 1074 ol bize bu sazı öğretmiş ola
 yavrı ana pişesin dutmuş ola
 bize bu hüner ol anadan idi
 Mustafa *el-aslu la yuhüidédi*
 bizdaki seni ana sañur-ıduk
 anamuzlğıñainanur-ıduk
- 1077 çündeñizegirmedüñbizüm-ile
 deñizüñ içinde yüzmedüñ bile
 añladuk kim sen degülsinanamuz
 ayruk anadan degüpdürdanemüz
 senüñ-ile bag u sahrada hoşuz
 anuñ-ilamevc ü deryada hoşuz
- 1080 cañumuzma'nideñizinçün görür
 deñize kaz yavrisı gibi girür
 ten ki can-ıla tavuk gibi gezer
 oldeñizdegirüben kaçan yüzer
 çün ölüm gele vüma'nideñizin
 cana eyle 'arzédeleransuzın

- 1083 can çün ol deñize kaz gibi tala
ten tavuk gibi kırañında kala
ne arıdan göñli fersude ola
nearusuzlıkdanalude ola
canda ne gülşenlerüñreñgi kala
nedakıkülhanlaruñteñi kala
- 1086 şahsı İblis élte gümrah kılmağa
şahs imandan vara ayrılmaga
na-gehérer bir velinüñ katına
ya bir ulu fazıluñisbatına
āhéde ol şahıs tevbeye gele
kim yüz İblis ol uda hayran kala
- 1089 tevbeodı ile göñlini yaka
kimaña şeytan keyirakdan baka
dindeñizinüñ içinde can yüzer
deñizüñ şeytan kırañında gezer
ol suya kim bu yüziçilikkılır
giriçek İblis anda bogılır
- 1092 mü'min ol kim deñize sine ura
zehre yok kim İblis ol bahra gire
mü'min ol kaz yavrısı gibi yüzer
deñizüñ dört yanını şeytan gezer
ol tavuk gibi yörede kim géru
çağıra ol mü'mine kim gel berü
- 1095 mü'mineydür gerçi kim uymış-ıdum
saña illa aslumıduymış-ıdum
kim ben aslumakavuşduméy deni
sen kaçan yoldan iledesin beni

- her ne kim senden yıkılmaklık kopar
 tevbe bir demde anı gérü yapar
 1098 degme bir hōş dasitan kim eylerüz
 söziGülşehri diliyle söylerüz
 Tañrı zikrin sıdk-ıla yad éderüz
 Mustafa’nuñcanıñı şad éderüz

3. Çeviri metin

Tavuk ile kaz yavrularının hikâyesi

- 1035 Bir zaman gül açılmış, bülbül onu görmeğe gelmişti.
 Bir kişi tavuğun altına beş altı kaz yumurtası koydu.
 Yavrular [yumurtadan] çıkınca tavuk sevindi, civcivleri kendi yavrusu sandı.
- 1038 “İşte benim yavrularıma, canım günde yüz bin defa feda olsun” der.
 Tuzak içindeki yemin tadı yoktur, annenin yavrudan başka nesi vardır.
 Kim yavrularım için kötü düşünür ve bunlar [hakkında] söylenip durursa;
- 1041 Kanadım ile yüzüne vurur ve tırnaklarımla gözünü oyarım.
 Asla, hiç kimse benim yavrularıma benzer bir kuşu görmemiştir.
 “Ey Müslümanlar! Bendeki böyle güzel yavrular gibi başka nerede var söyleyin”.
- 1044 Anaları onların canını korumak ister, yavrusuna gelecek [kötülüğe] karşı dururdu.
 “Yavrular için kendimi feda ederim, biri tutacak olursa ben ne yapacağımı bilirim”.
 Köyün çemenliklerinde gezerler, anneleri yavruları için ninni söylerdi.
- 1047 “Bakın ne güzel yavrularım var” diyerek yavrularının yanında oynardı.
 Tavuk yavrularını güderken ve köyden uzaklaşıp giderken,
 bir göl kenarına ulaşıncı, yavruları doğruca suya girdi.
- 1050 Yüzmenin hünerlerini gösterip gölün içinde yüzerlerdi.
 O gölün dalgaları çoktu, su bunların göğsüne çıkardı.
 Anneleri yüzmede çok sıradan yavrular ise ustaydı, göl içinde bir dalgıçtılar.
- 1053 Göl yavruların yeri oldu, anne gölün kenarında kaldı.
 Tavuk göl kenarından yavrularını gölde görünce onları yanına çağırır.

- “Ey yavrularım! Bu yüzme usulünü kimden öğrendiniz, sırrını söyleyin?”
- 1056 Soyumuzda yüzücü var mıydı, su ile hangi biri dosttu?”
- Yavrularım göle girip, yüzücüler gibi yüzerler.
- Anne göle girmekten göl içinde bir an durmaktan korkar.
- 1059 Yavruların denizde gezmeleri, su içinde yüzmeleri ne garip şey?
- Bu, annenin bilmediği ama yavruların yapabildiği galiba ahir zaman işi.
- Annenin gölü uzaktan görünce bile korkudan az kalsın ödü patlayacaktı.
- 1062 Yavrusunun annesinden üstün olup suyun içinde yüzücü kesilmesi,
- Allah’ın kudretinden galiba yavrular tekrar haber versin.
- Yavrular “Biz bunu bilmiyoruz, bu işi başkasından öğrenip yapmış değiliz” der.
- 1065 Evden bu yere gelince, doğruca denize giriverdik.
- Zaten bu beceri bizim soyumuzda vardı, hatta bizde bu yetenek kendiliğinden ortaya çıktı.
- Bizi bu yüzmeğe aslımız çekti, semender ateşte hiç yanar mı?
- 1068 Bu yetenek aslımızda olmasaydı, bizde böyle beceri nasıl ortaya çıkardı.
- Yüzme öğrenmek çok zor bir iştir ancak bu yetenek bizde yaratılışımızdan vardır.
- Annemiz yavrusunu yüzme öğreysin diye hangi ustaya verdi.
- 1071 Bizim suda anlaşılmamız annemizden miras kaldı sanırız.
- Tamam, sen bize anne değil bakıcısın çünkü sen bu yüzme işinde az bilgilisin.
- Meğer senden önce bizim için endişelenen bir annemiz varmış.
- 1074 Yavrular annelerinin tabiatını tutar, bize bu beceriyi o öğretmiştir.
- Bu hüner, bize asıl annemizdendir, Peygamber de *asıl hata etmez, anne doğrusunu bilir* buyurdu.
- Biz de seni gerçek annemiz sanır, annemiz olduğuna inanırdık.
- 1077 Sen bizim ile göle girmedin, üstelik gölün içinde yüzmeydin.
- Senin bizim annemiz olmadığını başka annenin yumurtasından çıktığımızı anladık.
- Biz seninle bağlarda ve kırlarda, onun ile denizde dalgada hoşuz.
- 1080 Canımız hikmet denizini gördüğünde kaz yavrusunun denize girdiği gibi girer.
- Ten can ile tavuk gibi gezer, o marifetler denizine girince nasıl yüzün?
- İşte ölüm geldiğinde hikmet denizini cana öyle birden bire sunarlar.

- 1083 Can o denize kaz gibi dalar, vücut tavuk gibi kenarında kalır.
Gönlü ne temizden yıpranır ne pislikten kirlenir.
Canda ne gül bahçelerinin rengi kalır ne de hamam ocaklarının sıkıntısı kalır.
- 1086 Şeytan insane yolunu şaşırtır, insan imandan ayrılmağa varır.
Ya bir veliye önüne yahut bir büyük fazilet sahibinin isbatına ulaşır.
O şahıs pişman olup tövbe edince yüzlerce şeytan o utanmadan dolayı hayret eder.
- 1089 Tövbe ateşi ile gönlünü yaktığında ona şeytan çok uzaktan bakar.
Din denizinin içinde can yüzer, şeytan denizin kenarında gezer.
O bu suda devamlı yüzer, şeytan girdiğinde orada boğulur.
- 1092 Mümin o denizde yüzer, şeytanın o denize girmeğe cesareti yoktur.
Mümin o kaz yavrusu gibi yüzer, şeytan denizi dört döner.
O tavuk gibi orada giren o mümine *gel beri* der.
- 1095 Mümin “gerçi sana uymuştum ama aslımı da öğrenmişim” der.
Ey aşağılık! Ben aslıma kavuştum sen nasıl beni yoldan çıkarırsın.
Senden her ne günahlar ortaya çıkar, tövbe bir anda onu yeniden yapar.
- 1098 Güzel bir hikâye söyledik, Gülşehrî'nin diliyle anlattık.
Allah'ın canı gönülden anarız, [peygamberimiz] Mustafa'nın ruhunu şad ederiz.

4. Hikâye

Tavuk İle Kaz Yavruları

Bir zamanlar gül açılmış, bülbül onu görmeğe gelmişti. Adamın birisi şaka olsun diye, bir tavuğun altına beş altı kaz yumurtası koydu. Yavrular yumurtadan çıkınca tavuk sevindi, civcivleri kendi yavrusu sandı:

İşte benim yavrularıma canım günde yüz bin defa feda olsun. Kim yavrularım için kötü düşünür, bunlar hakkında ileri geri söylenip durursa kanadım ile yüzüne vurur ve tırnaklarımla gözünü oyarım. Hiç kimse benim yavrularıma benzer bir kuşu görmemiştir. Benim yavrularım gibi güzel yavrular başka nerede var söyleyin?

Tek hazinesi yavruları olan anne onların canını korumak ister, yavrusuna gelecek kötülüğe karşı dururdu. Köyün çimenliklerinde gezerler, anneleri yavruları için ninni söylerdi.

Bakin, ne güzel yavrularım var! diyerek, civcivlerinin yanında oynardı. Bir gün anne tavuk yavrularını güderken köyden uzaklaşıp giderken bir göl kenarına ulaşınca, yavrular doğru suya girip göl içinde yüzmeğe başladılar. Göl derin ve dalgaları çok olmasına rağmen su yavruların göğsüne çıkardı. Anneleri doğru dürüst yüzme bilmezken yavrular ise ustaydı, göl içinde birer dalgıçtılar. Artık göl, yavruların yeri oldu, anne gölün kenarında kaldı. Tavuk göl kenarından yavrularını gölde görünce onları yanına çağırır:

Yavrularım! Yüzmeği nerede ve kimden öğrendiniz, bunun sırrını bana söyleyin, soyumuzda yüzücü var mıydı, varsa su ile hangi biri dosttu? Anneniz olarak benim bilmediğim, sizlerin yaptığı bu yüzme işi, acaba dünyanın sonu mu demek? Gölü uzaktan görünce bile ödüm kopacak, ölecek gibi olurum. Yavrunun annesinden üstün olup denizin içinde yüzücü kesilmesi çok garip değil mi?

Biz nasıl yüzebildiğimizi bilmiyoruz, başkasından öğrenip yapmış da değiliz. Evden buraya gelince, doğruca gölün içine giriverdik. Zaten bu beceri bizim soyumuzda vardı, buraya gelince bu yetenek kendiliğinden ortaya çıktı. Bu yetenek aslımızda olmasaydı, bizden böyle bir beceri nasıl ortaya çıkardı? Sen azıcık bile yüzemiyorsun, şu hâlde sen bizim asıl annemiz değil, olsa olsa bakıcımız, dadımızsın. Meğer senden önce, bizim zahmetimizi çeken, derdimizle dertlenen bir annemiz varmış. İşte bize yüzmeği o öğretmiş olabilir. Biz de seni annemiz sanır ve annemiz olduğuna inanırdık. Sen ise ne bizim ile göle girdin ne de bizimle birlikte yüzdün. Artık senin bizim annemiz olmadığını ve başka bir annenin yumurtasından çıktığımızı anladık. Seninle bağlarda ve kırlarda, onun ile de göllerin dalgaları arasında mutluyuz, demişler.

Gülşehri, Mantıku't-Tayr

Sonuçlar

Dil öğretme faaliyetlerinde kullanılan temel araç olan metinlerin önemi bilinmektedir. Metinlerin bu sebeple birçok olumlu özelliği barındırması gerekmektedir. Bu çalışmada Türkçe kaynak metinlerin günümüze kazandırılması için hazırlanan bir doktora tez çalışması ve çalışma sonucu ortaya çıkan metinlerden bir tanesi tanıtılmaya çalışılmıştır. Mathnawi türü metinlerin sadece edebiyat derslerinde değil Türkçeyi öğretmek için de kullanılacak materyallere dönüştürülebileceği görülmüştür. Çalışmada Türkçe öğrenenlerin hem edebî metinler aracılığı ile estetik zevk kazanabileceği, hem dilin işlenmiş bir metni aracılığı ile dilin kurallarını ve yapısını öğrenebileceği, yeni kelimeler kazacağı, Türk kültürünü tanıma ve kendisinden sonraki kuşaklara aktarma fırsatı bulacağı gösterilmeye çalışılmıştır.

Türkçe kaynak metinlerin günümüz dil öğretiminde kullanılabilmesi için hangi aşamalardan geçmesi gerektiği de çalışmada izlenen yol ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Metinleri yazarların yazdıklarına sadık kalarak, ekleme ve çıkarmalar yapmadan dil içi çevirilerin yapılması, sözlüklerinin hazırlanması, nazım şeklinde yazılan metinlerin nesre aktarılması ve metinlerin yazıldıkları dönemin özelliklerine göre resimlenmesi aşamaları tek tek anlatılmıştır.

Yapılan doktora çalışmasında ayrıca metinlerin, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2006 yılında uygulanmağa başlayan Türkçe programındaki dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler (MEB, 2006) ile metinlerin konuları, değerleri, öğrenci seviyesine uygunlukları, uzunlukları, dil özellikleri, kazandırdıkları davranışlar örtüştüğü tespit edilmiştir.

“Milleti millet yapan unsurların birincisi olan kültür, bir devamlılığı gerekli kılıyorsa yedi yüz yıl önce küçük bir beylik olarak kurulan, Türk kültürünün en parlak örneklerinin verildiği geniş bir vatan coğrafyasından bugüne intikal eden kültür mirası gerektiği gibi anlaşılıp o istikamette devam ettirebiliyor mu?” (Üzgör, 1995) yapılan çalışma ve araştırmalar sonucunda 14. yüzyıl kaynak Türkçe eserlerinden seçilen metinlerin Türkçe derslerinde kullanılabilir olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Eğitim insanın doğumu ile başlayıp ölene kadar devam eden bir süreç olduğu için örgün eğitim aşamasına gelmeden önce de bireylere ailelerin dillerini kültürlerini çocuklarına aktaracak metinleri okuması ve öğretmesi dilin kültür aktarma görevinin erken yaşlarda başlamasını sağlayacaktır.

Türk dilini gerek anadili gerekse yabancı dil olarak öğretirken kullanılan araç gereçler arasında farklı kültürleri yansıtan eserlerin yer alması gerekir. Ancak bu tür eserlerin yanında Türk kültürünü yansıtan ve Türk dilinin kaynak (klasik) eserlerinden de yararlanmak gerekir.

Türkçe Öğretiminde Kaynak Metinlerin Kullanılmasına Uygun Durumların Oluşturulması

Doktora çalışmasında yer alan hikâyeler Türkçe dersleri için hazırlanmıştır ancak bu hikâyeler sosyal bilgiler, tarih, vatandaşlık, din kültürü ve ahlak, fen bilgisi derslerinde de kullanılabilir niteliktedir.

Eğitim fakültelerinde Türkçe kaynak eserlere ve bu eserlerin içeriklerine yer verilmediği, böylece öğretmenlerinin Türkçe kaynak metinlerden haberdar olması ve faydalanması sağlanmalıdır.

Çalışma ortaokul seviyesindeki öğrencilerle ve belli sayıdaki metinlerle sınırlandırılmıştır; ancak günümüze aktarılmayı ve eğitimde kullanılmayı bekleyen birçok mesnevi farklı eğitim düzeyindeki öğrencilere uygun şekilde getirilerek eğitimde kullanılabilir.

Öğrencilerin kendi kültürlerine ait ve tanıdık eserlerle karşılaşmaları onların okuma alışkanlığı kazanmalarında da faydalı olacaktır.

Türkçe dersinde kullanılacak metinlerde bulunması gereken özelliklerden olan “Türk dilinin özelliklerini taşımalı ve güzel örneklerden seçilmelidir” özelliği sebebi ile de bu edebî metinlerin kullanılması faydalı olacaktır.

Hikâyelerde millî, insanî değerler, örf, âdet, inanç, yeme içme kültürü, toplum yapısı, değer verilen kavramlar ve kültür değerleri yer almaktadır. Günümüz eğitim sisteminin de amacı bunları bireye kazandırmaktır. Bu sebeple Türkçe kaynak metinlerin dil öğretimi ve eğitimin diğer alanlarında kullanılması yararlı olacaktır.

Kaynaklar

Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*: İstanbul, 207 s. 4. Baskı İnkılap Kitabevi.

Âşık Paşa: *Garîb-nâme* (Tıpkıbasım, karşılaştırmalı metin ve aktarma) I/1: Yavuz, K. (2000). İstanbul, LXIV+531s. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 764/1.

Attâr, Ferideddin: *Mantık al-Tayr*: Çiçekler, M. (2006). İstanbul, 430 s. Kaknüs Yayınları: 139. Doğu Klasikleri: 3.

Attâr, Ferideddin-i: *Mantık al-Tayr*: Gölpınarlı, A. (1962, 1963). I. Cilt, İstanbul, 219s., II. Cilt İstanbul, XVI+222 s. Millî Eğitim Basımevî, Şark İslâm Klâsikleri: 6.

Cem Sultan: *Cemşid ü Hurşid*: Okur Meriç, M. (1997). Ankara, XI+690+10 s. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 123 Mesneviler Dizisi: 3.

Cem Sultan: *Divan*: Ersoylu, H. (1989). *Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı*: VII+356+XI s. Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Türk Dil Kurum Yayınları: 543.

Clauson, Sir G., (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*: London XLVIII+989 s. Oxford University Press.

Çalık, T., (2001). “Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı”, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*: Ankara, 15-16. ss. Nobel Yayın Dağıtım Yayın No: 279.

Çelebioğlu, Â., (1999). *Türk Edebiyatı'nda Mathnawi 15. Yüzyıla Kadar*: İstanbul, 411 s. Kitabevi: 127.

Çetişli, İ., (2004). *Metin Tahlillerine Giriş- Şiir*: Ankara, 360 s. Akçağ Yayınları: 634. Kaynak Eserler: 181.

Demirel, Ö.& Kiroğlu, K., (2005). *Konu alanı ders kitabı inceleme*: Ankara, Pegema Yayınları.

- Devellioğlu, F., (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*: Yayına Hazırlayan: Aydın Sami GÜNEYÇAL, Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiş 11. Ankara, XXVIII+1195 s. Aydın Kitabevi Yayınları Sözlük Dizisi: 1.
- Dılmaç, B., (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*: Ankara, 256 s. Nobel Yayınları: 352. Eğitim Dizisi: 105.
- Duran, S., (2006). *Türkçe Derslerinde Resimlerin Kullanımı ve Öğrencilerin Metinleri Anlamalarına Etkisi*: İstanbul, 113 s. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 191740.
- Ediş, S., (2000). *İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Kitaplarında Resimleme-Metin İlişkisi*: İstanbul, 211 s. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Ana Sanat Dalı Resim Eğitimi Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi Demirbaş: T 13603 Sınıflama: T 13603.
- Eren, H., (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*: Ankara, XXIX+512 s.
- Ertaylan, İ. H., (1960). *Yusuf ile Züleyha*: İstanbul, 19+217 s. İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları: 860.
- Genç, A., (2002). "İlk ve Orta Öğretim Okullarında Yabancı Dil Ders Kitabı Seçimi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: Ankara, Sayı 22, 74-81. ss.
- Göğüş, B., (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*: Ankara, VIII+487 s. Gül Yayınevi.
- Gülşehrî *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (Gülşen-nâme)* (Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma) I-II: Yavuz, K. (2007). Ankara, XLII+653s. Kırşehir Valiliği Kültür Yayını Yayın No: 12.
- Günay, D., (2007). *Metin Bilgisi*: İstanbul 2007, 311 s. Multilingual.
- Hacıeminoğlu, N. (1968). *Kutb'un Husrev ü Şîrîn'i ve Dil Hususiyetleri*: İstanbul, XIV+477 s. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1378
- Kaçalin, M. S., (2006). *Dedem Korkud'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi*: (Hikayet-i Oguz-Name-i Kazan Beg ve Gayrı) İstanbul, 406 s. Kitabevi: 288.
- Kaçalin, M. S., (2006). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı* ('ala lisan-ı taife-i Oğuzan): İstanbul, XIV+202 s. Kitabevi: 305.
- Kaplan, R., (1998). *Klâsikler Tartışması Başlangıç Dönemi*: Ankara, 210 s. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 176. Fikir ve Sanat Adamları Dizisi: 16.
- Karataş, T., (2004). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*: Ankara, 536 s. Akçağ Yayınları: 614. Sözlük: 17.
- Kemal Paşaoğlu ŞemsüddinAhmedİbn-i Kemal. *Yusuf u Zeliha (Süleymaniye, Lala İsmail Efendi 621) Transcription and Facsimile*: Prepared by Demirel, M., (2004). *Yusuf u Zeliha (Süleymaniye, Lala İsmail Efendi 621) Çeviri yazı ve Tıpkıbasım*: Harvard, XLVII+327+131 s. Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 64 Türkçe Kaynaklar LIV.
- Kodaman, M., (2009). *Orta Asya Hayvan üslubunun Modern Resim Eğitiminde Değerlendirilmesi*: İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Devam Eden Doktora Tezi.
- MEB., (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 6. 7. 8. Sınıflar*: Ankara, 279 s. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB., (2006). *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*: Ankara, Cilt 69: Sayı 2589, 1122-1249. ss. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Merhan, A., (2003). *Die 'Vogelgespräche' Gülşehrîs und die Anfänge der Türkischen Literatur*: Göttingen 479 s. Materiala Turcica Beiheft 15, Pontus Verlag.
- Mes'ûd Bin Ahmed. *Süheyl ü Nev-Bahâr İnceleme-Metin-Sözlük*: Nakleden: Dilçin, C., (1991). Ankara, VII+676+16 s. Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 51.
- Nişanyan, S., (2002). *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*: İstanbul, 543 s. Adam Yayınları.

Türkçe Öğretiminde Kaynak Metinlerin Kullanılmasına Uygun Durumların Oluşturulması

- Ögel, B., (1971). *Türk Mitolojisi* (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar): Ankara, I. Cild, XI+644 s. Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları: No: I.
- Özışık, A., (1997). *İlköğretim 6. Sınıflarda Türkçe Öğretiminde Yeni Teknikler Kullanarak Metin Anlamayı Geliştirme*: İstanbul, 146 s. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı. Demirbaş: T04099 Sınıflama: 372.4/Ö99.
- Pakalın, M. Z., (1948, 1951, 1971). *Osmanlı- Türk Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*: İstanbul, 670 s. Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Kitapları.
- Pala, İ., (2004). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*: İstanbul, 635 s. Kapı Yayınları: 20. Bütün Eserleri: 16. Sözlük: 1.
- Şemseddin S., (1317, I.; 1318, II). *Kâmûs-ı Türkî*: Der-i sa'âdet 796 s.; 797-1575. s.
- Şeyhî. *Husrev ü Şîrîn İnceleme-Metin*: Timurtaş, F. K., (1963). İstanbul, XXXI+268 s. İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 1025.
- Şeyhoğlu Mustafa: *Hurşîd-Nâme (Hurşîd ü Ferahşâd) İnceleme-Metin-Sözlük-Konu Dizini*: Ayan, H., (1979). Erzurum, IV+533 s. Atatürk Üniversitesi Basımevi, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 502. Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 93. Araştırma Serisi No: 77.
- Şeyyad Hamza. *Yûsuf u Zeliha (Destân-ı Yûsuf): Yûsuf u ZelihâDestân-ı Yûsuf) Giriş – İnceleme – Metin- Dizinler*: Yıldız, O., (2008). Ankara, 579 s., Akçağ Yayınları: 894. Eski Türk Edebiyatı: 51.
- Şeyyad Hamza. *Yusuf ve Zeliha*: Nakleden: Dilçin, D., (1946). İstanbul, 40+144+24 s. 103 tıpkıbasım, T. D. K. C. 11. 28 [Yayın nr. 98] Klîşecilik ve Matbaacılık T.A.Ş.
- T.D.T.C. (1934). *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi I*: İstanbul, [2]+848 s. T.D.T.C. [Yayın nr. 5]
- T.D.T.C. (1934). *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi II Türkçeden Osmanlıcaya İndeks*: İstanbul, [2]+849-1310 s. T.D.T.C. [Yayın nr. 6]
- Tietze, A., (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı Cilt 1 A-E*: İstanbul-Wien, 763 s. Simurg 56 Sözlük 2.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*: 10. Baskı Ankara, XX+2244 s. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 549.
- Üzgör, T., (1995). "Klasik Şiirimizin Anlaşılabilirliği ve Miftâhü'l-Ebrâr", *Journal of Turkish Studies in Memoriam Türklük Bilgisi Araştırmaları Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı*: İstanbul, 19. C. 249-298 ss.
- Üzgör, T., (2000). "Osmanlı Şiirini Anlamak", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*: İstanbul, Sayı: 1, 119-126. ss. TİSAV.
- Yavuzer, H., (1985). *Çocuk Psikolojisi*: İstanbul, 464 s. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yıldırım, A. &- Şimşek, H., (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*: Ankara, 366 s. Seçkin yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Texts are the most important tools in language teaching as they are in almost all educational activities. Texts used in language teaching are especially important. Texts should be familiar to students so that they can understand them easily. Readers who read texts on familiar topics can easily understand them. It is also easier to teach and learn other languages using texts. For this reason, this study focused on identifying resource texts in Turkish and aimed to determine their usability in teaching. Ancient resource texts selected to be used in the language teaching are transferred to the next generations thanks to the updating the language used in them. Culture transfer which is the goal of the Turkish course, is possible to achieve through the recognition of the texts that best use Turkish by students, by giving students literary and aesthetic pleasure through the use of resource texts in their mother tongue, and by teaching Turkish as a foreign language. Texts used in courses reflect the culture of the society they are produced in. For this reason, the aim of this study is to identify texts that reflect the Turkish culture to teach the Turkish language. In this study, the process of how such texts were selected is explained.

During the text selection process, available texts were examined and the selected ones were then modified to lend themselves to teaching and learning Turkish as a foreign language. The target audience was students between the ages of 11-14. The texts were selected from the 14th century mathnawis, Mantıku't-Tayr and Garîb-nâme, written in Anatolia. The 14th century was a period of great unrest, suffering and lack of unification in Anatolia. The messages in the texts are powerful in terms of establishing unity. Even today's societies may benefit from those texts since the texts were effective in ensuring unity and order.

Method

In the study, document analysis and data analysis were conducted which are two qualitative research methods. "Document review involves the examination of written materials that contain information about facts or phenomena targeted for investigation. Traditionally, document examination is known as a method used by historians, anthropologists and linguists" (Yıldırım and Şimşek, 2006). In the light of this definition, the steps stated below were followed during data collection and analysis:

1. Collecting Turkish resource texts, especially, mathnawis.
2. Examining the mathnawis and the identifying the short stories that could be used in the Turkish course.
3. Simplifying the selected stories by taking into account the differences of the 14th century and our times and the age and developmental characteristics of the learners who would read them.
4. Illustrating the stories using works of arts of painting produced in that period.
5. Determining the levels of stories by obtaining the opinions of experts.

Result and Discussion

In this study, which takes the importance of texts in language teaching as its starting point, the goal was to demonstrate that resource texts in Turkish are usable in language teaching in conveying culture and values to children. It was seen that Mathnawi type texts could be transformed into materials that could be used not only in literature courses but also in teaching Turkish. The findings of the study showed that Turkish learners would gain aesthetic pleasure through such literary texts as they learned the rules and structure of the language by means of a text, acquired new words, became familiar with the Turkish culture, and transferred those values to future generations.

In order to be able to use ancient Turkish texts as resource texts in today's language teaching, the following steps were followed: the ancient scripts were decoded into current script, intralanguage translations of the texts were done, glossaries were prepared, and the texts were converted into prose. The texts were illustrated with pictures that reflected the art of painting in the 14th century. In addition, guidelines such as the relevance of the texts to the level of students, the lengths of the texts, language characteristics, and attitudes which were stated with regard to the selection of texts in the 2006 Turkish course program prepared by the Ministry of National Education were taken into consideration.

Education is a process that begins with the birth of a person. Individuals should be able to read the texts of their parents' languages, their cultures and their texts before they arrive at the stage of formal education. It is necessary to include works reflecting different cultures among the instruments used in teaching Turkish as a foreign language. However, besides such works, it is necessary to utilize the classical works of Turkish language which reflect the Turkish culture as resource texts.